అందమైన జీవితం

గొల్లపూడి మారుతీరావు

(1974 ఆంధ్రజ్యోతిదీపావళి ప్రత్యేక సంచిక నుండి)

"నీ ముక్కు అంత పొడుగ్గా లేకపోతే తప్పకుండా నిన్ను పెళ్ళి చేసుకునేదాన్ని" అంది కమల ఇరవైయేళ్ళ క్రితం.

ఆ మాటకి కమలమీద కోపం రాలేదు నాకు నా ముక్కుమీద వచ్చింది. తరువాత చాలా సంవత్సరాలపాటు నా ముక్కుమీద ద్వేషం పెరుగుతూనే వుంది. జీవితంలో చాలా వాటితో రాజీ పడ్డానుకానీ, కమల తిరస్కారానికి కారణమయిన ఈ ముక్కుని మాత్రం క్షమించలేదు.

నిజానికి కమలవంటి అందకత్తెకి ఎవరినయినా తిరస్కరించే అధికారం వుంది. మత్తుగా నిద్రపోతున్న ప్రపంచం మీద ఉదయించిన సూర్యోదయంలాంటి ముఖం, కొండలోయల్లో మంచు తెరల్ని తట్టిలేపే వెలుగుతెరల్లాగ, గుండెలోతుల్లో కోరికల్ని తట్టి పలకరించే చిరునవ్వు ప్రపంచాన్ని జయించిన సామ్రాజ్ఞి చివరి తిరస్కారంలాగ, తీవిగా కదలాడే కళ్ళూ యివే కమలకి ఆ అధికారాన్ని యిచ్చాయనుకుంటాను.

నేనేకాదు తనను చూడవచ్చిన పెళ్ళికొడుకు ముఖం మీదే "జుత్తేమిటి పొట్టేలులాగ" అంటే అందరూ ఏడుపు ముఖం పెట్టినా అతను చిరునవ్వు నవ్వుతూనే వున్నాడు.

"దానికేం? అవసరమయితే మార్చుకోవచ్చు" అని ఆమెకి వినబడేలాగు అన్నాడేకాని ఆ అవసరాన్ని అతనికి కల్పించలేదు కమల.

ఇంటర్మీడియట్ రోజుల్లో కాలేజీ కుర్రాళ్ళకి ఆమె కొంటెతనం ఆటవస్తువయింది. వాళ్ళ అల్లరి పనులన్నింటినీ హర్షిస్తూ, వీలయితే ప్రోత్సహించేది. ఐతే చివరికి వాళ్ళ అల్లరికి తన ఆరంగుళాల జడే బలి అయిపోయిందనీ, ఓ చీకటి

సాయంకాలం ఎవరో అబ్బాయిలు ఆమె చెయ్యిపట్టుకు లాగి ఒక గజం మేర కొంగును కత్తిరించారనీ, మర్నాడు చాలామంది కుర్రాళ్ళ జేబుల్లో ఆ ప్యాకెట్ రుమాళ్ళే కనిపించాయనీ వాళ్ళ నాన్నగారు తెలుసుకున్నాక చదువు మానిపించేశారు. అందుకు విచారించలేదు కమల. విచారిస్తే కమల ఎందుకవుతుంది?

ఇంటిదగ్గర తీరిగ్గా గడపవలసిన రోజుల్లోనే మా యిద్దరి బాంధవ్యం పెరిగింది. అంత అందమైన అమ్మాయి కోరే ఏ సహాయమయినా చిటికెలో చేసేవాడిని. మధ్యాహ్నం అందరి భోజనాలూ అయాక యిద్దరం ఎప్పుడేనా బజారుకి వెళ్ళేవాళ్ళం. సాయంకాలం తరుచు బీచ్‌కి వెళ్ళేవాళ్ళం. విసురుగా ముఖానికి కొట్టుకునే గాలిని ఎదిరిస్తూ చికిలించే కమల కళ్ళు చిలిపిగా ఏవో రహస్యాల్ని చెప్తున్నట్టుండేవి. మసకచీకటి పడేవేళ నా చెయ్యి పుచ్చుకుని ముందుకు వచ్చిపోయే కెరటాలతో ఆటలాడడం యిప్పటికీ అందమైన కలలాగ గుర్తుకొస్తుంది. ఆమె అందాన్ని చూసి చుట్టూ ముసురుకునే కుర్రాళ్ళని చూసి భయంగా పారిపోయేది కాదు. చిరునవ్వులతో తిరస్కారాన్నో, కంటి ఎరుపులో నిర్లక్ష్యాన్నో ప్రదర్శించి నా చెయ్యి పుచ్చుకుని వాళ్ళ మధ్యనుంచే పరివారం ఎదుట నడిచి వెళ్ళిన సామ్రాజ్ఞిలాగ నడిచిపోయేది. అప్పట్లో ఆ ఠీవి దర్పం చూసి ముగ్ధుడినయి ఆమెతో నడిచేవాడిని.

తన అందంలో గొప్పతనం తెలుసు. అది వాళ్ళని ఎట్లా కట్టిపడేస్తోంది తెలుసు. మల్లెపువ్వుల్లో కనిపించే అమాయకమయిన అందం కాదది. త్రాచుపాములో ద్యోతకమయే ఠీవయిన అందం. కమల అందంలో గడుసుతనం ఉంది. గర్వం ఉంది, ఠీవి ఉంది, తిరుగుబాటు ఉంది.

ఒకేసారి ఒకే ఒక్కసారి బీచ్ నుంచి వచ్చేటప్పుడు సంధ్య వెలుగులో ఒక మాట అన్న జ్ఞాపకం.

"నువ్వు చాలా అందంగా వుంటావు కమలా."

అలా ఎప్పుడూ పిలవలేదు ఆమెకి. అలాంటి మాట ఆమెముందు ఎప్పుడూ అనలేదు. నా గొంతులో వొణుకు కనిపెట్టిందిగావును. దిమ్మెరపోయి ఒక క్షణం ఆగిపోయింది.అలాంటి విషయం ఇంతవరకు ఎవరూ చెప్పలేదేమో? అది చెప్పడం ఆమె కిష్టమేమో?

ఒక్కసారి వంగి రెండు చేతుల్లో ముఖాన్ని తీసుకుని ముద్దుపెట్టుకుంది. ఆ తియ్యటి ఊపిరి నాకెంతో యిష్టమయిన కితకితలు పెట్టే ఆ నల్లటి జుట్టు నాకిష్టం. నవ్వినప్పుడు కుడిచివర బయటుకి తొంగిచూసే సన్నటి పంటి నొక్కు చాలా యిష్టం.

ఆ క్షణంలో కమల నాపట్ల కళ్లలో ప్రదర్శించిన దయా, సానుభూతీ యివాళ్టికీ గుర్తున్నాయి.

సానుభూతి ఎందుకని ?

చెప్పడం మరిచాను. అప్పుడు నా వయస్సు పదేళ్ళు. కమల్ అనాకంటే మరో పదేళ్ళు పెద్ద.

పెళ్ళంటే సరిగ్గా అర్థం తెలీని ఆ వయస్సులో ఓ సాయంకాలం తెల్లటి పొడవాటి మనిషి కమలని చూడ్డానికి రావడం, ఆమెవేపు చూసి చిరునవ్వు నవ్వడం, మొదటిసారిగా కమల కళ్ళల్లో తృప్తి ప్రశంసా కనిపించడం, నేను కష్టపడి కొని తెచ్చిన పువ్వులూ, పళ్ళూ అతనితో వచ్చిన వాళ్ళందరికీ కమల పంచడం ఆ తరువాత రెండురోజులపాటు ఆ పొడవాటి మనిషి గురించే కమల మాట్లాడుతూండడం యివన్నీ నాకు నచ్చలేదు. ఇన్నాళ్ళకి నేనేదో వస్తువు పోగొట్టుకున్నట్టూ, ఆటలో ఓడిపోయినట్టూ నిరుత్సాహంగా తిరిగాను.

ఆ రోజుల్లో రాఘవేంద్రరావుని గుర్తు తెచ్చుకుంటే నామట్టుకు నాకే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. పాలరాయిలాగ తెల్లటి నునుపయిన శరీరం, విశాలమైన నుదురూ, నవ్వితే పెదాల్లో అందమైన వంపూ, మాట్లాడితే ఆడవాళ్ళ గొంతులో కనిపించే లాలిత్యం, నెమ్మదీ చాలా అందమైన వాడనిపిస్తుంది. డార్జిలింగ్ ప్రాంతాల్లో జియాలజిస్టుగా పనిచేస్తున్నాడు. సెలవుల్లో వచ్చినప్పుడు ఎవరో అమ్మాయి వుందంటే చూడడానికి వచ్చాడు.

మరి నెలరోజులకి తెలిసింది. వాళ్ళిద్దరికీ పెళ్ళవుతుందని.

"పెళ్ళంటే?" అమ్మని అడిగాను.

అమ్మ నవ్వి "మరి నాలుగైదు నెలల్లో కమల ఆ అబ్బాయితో వాళ్ళ ఊరికి వెళ్ళిపోతుంది" అంది.

గుండె గొంతులో కదిలింది నాకు. అన్నం సహించలేదు. కళ్ళవెంట నీళ్ళు వచ్చాయి. భోజనం కాగానే కమలావాళ్ళింటికి పరిగెత్తుకు వెళ్ళాను. రెండు జడలూ ముందేసుకుని ఏదో చదువుకుంటోంది కమల.

నన్ను చూసి "ఏం బాబీ?" అంది.

"నువ్వు మొన్న వచ్చిన ఆ పొడవాటి ఆయనతో వెళ్ళిపోతావా?" అన్నాను దుఃఖాన్ని దాచుకోకుండా.

ఒక క్షణం ఆశ్చర్యంగా చూసి "అవును బాబీ" అంది. నా బిక్క మొహం చూసి అంతలో నవ్వేసింది. అమ్మ కళ్ళలో కనిపించే దయ అప్పుడు నాకు కమల కళ్ళలో కనిపించింది. కాని ఆ కళ్ళు అల్లరికీ, చిలిపితనానికీ అలవాటుపడ్డాయి. ఈ రెండు రోజుల్లోనే కమల పెద్దదైపోయినట్టనిపించింది. ఇప్పుడు గెంతడం లేదు. పాటలు పాడడం లేదు. ఈ పెద్దరికం నాకు నచ్చలేదు. హఠాత్తుగా చుట్టూ ఉన్న ప్రపంచం మారిపోయినట్టనిపించింది.

ఆ తర్వాత చాలారోజులు నిశ్శబ్దంగా గడిపాను. మధ్య మధ్య అమ్మని అడిగేవాడిని "కమల నన్ను పెళ్ళిచేసుకుంటే మన ఇంటికి వచ్చేస్తుందా?" అని. అమ్మ నవ్వింది. మరి ఒకటి రెండుసార్లు అలా అడిగితే నవ్వి "తప్పు. అలా అనకూడదు" అని బుగ్గమీద వేలితో ఒకటి వేసింది.

ఇందులో తప్పేముంది? కమల నవ్వితే నాకిష్టం. పాడితే నాకిష్టం. ఏ సహాయమైనా చేశాక "చాలా బాగా చేశావురా బాబీ" అనే పొగడ్తకి ప్రలోభపడేవాడిని. కమలకి ఏ పువ్వులు ఇష్టమో తెలుసు. ఏ చీరలో అందంగా కనిపిస్తుందో తెలుసు. మరి ఇంత చనువు ఏం కాను?

ఇక ఆగలేక పెళ్ళికి రెండువారాలుందనగానే ఒకరోజు కమల తలస్నానం చేసి డాబామీద జుత్తు ఆరబెట్టుకునే సమయంలో అడిగేశాను.

"నన్ను పెళ్ళిచేసుకోవూ?" అని.

ఆ ప్రశ్నకు ఒక్క క్షణం నిర్ఘాంతపోయింది. కాస్సేపు ఆలోచించి "చేసుకునేదాన్నే బాబీ నీ ముక్కు అంత పొడుగుగా లేకపోతే తప్పక నిన్ను చేసుకునేదాన్ని" అంది.

ఆ మాట చెప్తున్నప్పుడు నిజంగా ఆమె కళ్ళల్లో నీళ్ళు చూశానో లేక ఊహించుకున్నానో గుర్తులేదు. కాని ఎప్పుడు అద్దం చూసినా కమల కళ్ళు గుర్తుకొస్తాయి.

పెళ్ళిలో ఎంత తృప్తితో, భక్తితో వరుని పక్క ఒదిగిపోయిన ఓ బంగారు బొమ్మ యిప్పటికీ గుర్తే. వాళ్ళిద్దరి అందం, అన్యోన్యతా చూసి ఆశ్చర్యపోయాను క్షణకాలం.

గొప్ప అందగాడిని చేసుకోవాలనే అపూర్వ లక్ష్యం సిద్ధించిన తృప్తీ, గర్వం ఆ క్షణంలో ఆ అగ్ని హోత్రం వెనుక గమనించాను.

పెళ్ళయిన నెలలోనే రాఘవేంద్రరావుతో డార్జిలింగ్‌కి వెళ్ళిపోయింది కమల. ఆమె తల్లీతండ్రేకాదు స్థంభం చాటున నిలబడి కళ్ళు తుడుచుకుంటున్న నన్నూ గమనిస్తూనే వుంది కమల. ఆమె కార్చిన కన్నీళ్ళలో ఒక బొట్టయినా నామీద జాలితో అయివుంటుందని నా నమ్మకం.

వాళ్ళ ఇంటికి రాసిన ఉత్తరంలో ఎప్పుడయినా నన్ను గుర్తు చేసుకుంటే చేసుకునేది. లేకపోతే లేదు. ఆ వయస్సులో కమల జ్ఞాపకాలు మరుగునపడడానికి పెద్ద వ్యవధి అవసరం లేకపోయింది. ఉన్న ఊళ్ళో చదువు బాగులేదని నాన్నగారు నన్ను మద్రాసులో చేర్పించారు. శెలవులకి యింటికి వచ్చినప్పుడెప్పుడేనా అటువేపు వెళ్తే కమల వచ్చి వెళ్ళిపోయిందనో, ఆ సంవత్సరం రాదనో తెలిసేది.

వయస్సుతో పాటూ ఆలోచనలు అభిప్రాయాలూ స్తిమిత పడ్డాయి.

అలా ప్రతిసారీ వాకబు చేయడంలోనూ ఏదో ఇబ్బంది, వెగటూ తోచింది. తర్వాత ఆ పనీ మానుకున్నాను. చెట్టుకు పువ్వు తెగిన చోటు కన్నీరు కార్చిన గుర్తులాగా చిన్నప్పటి కమల జ్ఞాపకం మిగిలిపోయింది.

దాదాపు పదేళ్ళు గడిచిపోయాయి. బి.ఏ పరీక్షలు వ్రాసేశాక ఇళ్ళకు పోయేముందు ఓ పదిమంది విద్యార్థులం తిరుపతి వెళ్ళి అక్కడినుంచి చెదిరిపోదామనుకున్నాం. ప్రయాణం చాలా హుషారుగా సాగింది. కొండమీదకి బస్సులో వెళ్ళడానికి ఎవ్వరూ అంగీకరించలేదు. అందుకని ఆడుతూ పాడుతూ మెట్లు ఎక్కడం ప్రారంభించాం.

యౌవనంలో "భక్తి" అన్నది భగవంతుణ్ణి చూసినప్పుడు మాత్రమే జ్ఞాపకం వచ్చే ఆలోచన అనుకుంటాను. ఎందుకంటే మిగతా యాత్రంతా వినోదంగా, విచ్చలవిడిగా సాగింది. ఆలయానికి కనుచూపు మేరలో ఆగిపోయిన కారు

పక్కన నిలబడ్డ పంజాబీ అమ్మాయిని చూడగానే మాలో కొంతమంది ఆగిపోయారు. వెంటనే నవ్వులూ కేరింతలూ సాగాయి.

ఆ అమ్మాయి కారు నీడపడే చోటు అటువేపు తిరిగి కూచుంది. ఉదారంగు దుస్తుల్లో అప్పుడే ఈ ప్రపంచంలో కళ్ళు తెరిచిన గడ్డిపువ్వులాగా కనిపించింది. గాలికి మీద వున్న వల్లెవాటు రెపరెపలాడుతోంది. మా అల్లరికి యిటు తిరిగితే నల్లటి కళ్ళద్దాలు, విశాలమయిన ముఖం తెలిసింది. నల్లద్దాల వెనుక కళ్ళు ఏ భాష మాట్లాడుతున్నాయో తెలియదు కానీ, మమ్మల్ని చూడగానే సన్నటి మొక్క మీద తుమ్మెదవాలిన అలసటలాగా నీరసించినట్టు కారు అంచుమీద కూర్చుండిపోయింది. పెదవులు నవ్వుకి తెరుచుకున్నాయి. ఇటు తిరగబోతున్న నన్ను "బాబీ" అనే పలకరింత ఉలికిపడేటట్టు చేసింది.

ఆ అమ్మాయే పిలిచిందని గుర్తుపట్టడానికి కొంతసేపు పట్టింది. నా పక్కన మిత్రులంతా తెల్లపోయారు "తెలిసిన అమ్మాయేనట్రా – సారీ" అని చెవిలో ఊదారు.

ఇప్పుడు నల్ల కళ్ళద్దాలు తీసేసింది ఆ అమ్మాయి. వెంటనే కమలని గుర్తుపట్టాను. నిర్ఘాంతపోయాను.

"ఇదేమిటి? నువ్విక్కడ?" అన్నాను విస్తుపోతూ.

నవ్వింది. "ఆయనా నేనూ యాత్రలకి బయలుదేరాం. కారు చెడిపోయింది. ఎవరినో తీసుకొస్తానని వెళ్ళారు" ఒక్క క్షణం ఆగి "ఆడపిల్లలని ఏడిపించినప్పుడెప్పుడైనా నేను జ్ఞాపకమొస్తానా బాబీ?" అంది.

నా ముఖం ఎర్రబడింది. "నువ్వని తెలీదు. ఏమీ అనుకోకు వాళ్ళూ బాధపడుతున్నారు."

"కానీ నాకేం బాధలేదు. మీ నవ్వులు వింటూంటే మళ్ళీ పదేళ్ళు చిన్నదాన్నయినట్టనిపించింది" అంది గాలిలో తల తిప్పి.

కమలకి ఈ వేషం నప్పలేదు. బాగా ఒళ్ళుచేసినట్టు కనిపించింది. లేక శరీరానికి అతుక్కుపోయిన దుస్తుల్లో అలా కనిపిస్తోందో. ఇంకా నిండుగా చీరకట్టుకున్న రెండు జడల అమ్మాయే గుర్తునాకు. ***చూపాలనుకున్న అందాన్ని దాచడంలోనే గొప్పతనం వుందని మనదేశంలో స్త్రీలూ, కవులూ ఒక్కసారే గ్రహించారు. అందుకే మన సాహిత్యానికీ, సౌశీల్యానికీ అంత రాణింపు.*** కాని ఈ బట్టబయులు కాస్త వెగటుగా, చికాకుగా వుంది.

"ఏం చూస్తున్నావ్? వొళ్ళు చేశాను కదూ? అవును, ఇంకేం చెయ్యాలో తెలీక" అంది పకాలున నవ్వి.

నా ఆలోచనలని గ్రహించినట్టుంది. వల్లెవాటు నడుముకి బిగించి "ఈ బట్టలంటే ఆయనకిష్టం. ఆయనతో టూరు వెళ్ళడం నేనూ అలవాటు చేసుకున్నాను" అంది.

ఆ 'ఆయన' గురించి చెప్పినట్టు మాటల్లో ఆప్యాయత కంటె అధికారం, భయం కనిపించింది. ఆశ్చర్యంగా గమనిస్తూంటే

"ఏమిటలా పిరికిగా చూస్తావ్? చిన్నప్పుడు మనిద్దరం స్నేహితులం. ఎప్పుడూ నా కొంగు పట్టుకు తిరిగేవాడివి నువ్వు" అంది.

"ఇప్పుడు కొంగే లేదుగా? నువ్వూ మారిపోయావు" అన్నాను.

అంతలో ఆలోచనలోపడి "అవును మారిపోయాను" అంది. ఈ అలంకారాలు తనకిష్టంలేనట్టుంది. అంతలో ఆలోచనలు మరిచిపోవడానికి ప్రయత్నించి "ఈసారి సెలవులకి యింటికి వస్తావా? ఎప్పుడొచ్చినా నువ్వు లేవనే మీ అమ్మ చెపుతుంది. నీతో చాలా మాట్లాడాలి."

"ఇప్పుడు మాట్లాడు. మీరెక్కడ దిగారో చెపితే కొండదిగగానే వస్తాను."

"నువ్వా? అమ్మో వద్దు. వీలయితే ఆయన్నే తీసుకుని మీ దగ్గరికి వస్తాను" అని మా అడ్రస్సు తీసుకుంది.

ఇద్దరికీ ఏవో మాట్లాడాలనివుంది. కాని మాట్లాడలేకపోతున్న సంగతి యిద్దరికీ అర్థమవుతోంది. నా విషయంలో అందుకు కారణం వయస్సని తెలుస్తోంది. మరి కమల మాట్లాడలేకపోవడానికి కారణం? ముఖం మీద కనిపించేదంతా నవ్వూ, తృప్తి ఆనందం కాదని గుర్తు తెలిసిపోయింది.

ఆలోచనల్ని పసిగట్టినట్టుంది "ఇంక వెళ్ళు మీ మిత్రులు ఎదురుచూస్తున్నారు" అంది.

నేను వెనక్కి తిరగబోతే అంతలో గుర్తువొచ్చినట్టు

"అన్నట్టు, పెళ్ళెప్పుడు? సంబంధాలు ఏవో వస్తున్నట్టు అమ్మ చెప్పింది. పెద్దలు చూసిన పిల్లని పెళ్ళిచేసుకుంటావా? లేక ఎవరినయినా ప్రేమించావా?" అంది నవ్వుతూ. మాటలు కూడదీసుకుని అన్నాను.

"నా ముక్కుని అంగీకరించే అమ్మాయి దొరికే వరకూ ఆగాలి."

నవ్వింది. "నీ ముక్కుకేం? నువ్వు అందంగానే వున్నావు" అంది.

ఆశ్చర్యమేసింది నాకు.

ఈ పదేళ్ళలో 'అందం' మీద ఆమె అభిప్రాయం ఎంత మారిందా అని విస్తుపోయాను. ఇప్పుడు రాఘవేంద్రరావు ఎలా వున్నాడో చూడాలనిపించింది. ఆ సాయంకాలం భర్తని వెంటపెట్టుకుని మా గదికి వస్తుందేమోనని ఎదురు చూశాను. కానీ ఆమె రాలేదు. ఆ తర్వాత మరి ఆరేళ్ళవరకూ ఆమెను చూడడం పడలేదు.

ఈ ఆరేళ్ళలో రెండు విచిత్రమయిన మార్పులు జరిగిపోయాయి జీవితంలో. పదిహేనేళ్ళు చదివిన చదువు వల్లకాక అయిదేళ్ళుగా పెంచుకున్న అభిరుచివల్ల ఉద్యోగం దొరకడం మనస్సులో అందమైన భార్య కావాలని రూపుదిద్దు కుంటున్న కలని మరిచిపోయి హఠాత్తుగా ఓ అమ్మాయి మెడలో మూడు ముళ్ళూ వేయడం.

జీవితానికి పరిస్థితులతో రాజీ తప్పదని చదువూ, ఉద్యోగం ద్వారా గ్రహించాక, వివాహం విషయంలో అటువంటి రాజీయే పడడానికి పూనుకునేసరికి అబ్బాయి వర్ణాంతర వివాహం చేసుకోబోతున్నాడని నాన్నగారు ఓ రోజు పరిగెత్తుకొచ్చి కోప్పడి, ఏడ్చి, వద్దని ఒప్పించి మరి రెండు నెలలకి ఓ అమ్మాయిని చూపించి ఈమెతో బ్రతకాలని గుర్తు చేశారు.

నవ్వొచ్చింది. పళ్ళు ఊడకొట్టుకోడానికి నేను చూసుకున్న రాయి కాదని మరొకరాయి చూపించారు. అంతే తేడా. అప్పటికే ఆశాభంగాలు చాలా గొప్ప సెన్సాఫ్ హ్యూమర్‌ని ఏర్పరచాయి. మరో నెలలో పెళ్ళయిపోయింది. అదృష్టవశాత్తూ సీత మంచి పిల్ల. అయితే అందమయినది కాదు. అది కూడా అదృష్టవశాత్తూనేమో?

మరో ఏడాదికి ఉద్యోగరీత్యా ఢిల్లీ ట్రయినింగ్‌కు వెళ్ళవలసిన అవసరం వచ్చినప్పుడు అమ్మ గుర్తు చేసింది. కమలావాళ్ళు ప్రస్తుతం ఢిల్లీలోనే వుంటున్నారని "ఉత్తరం రాయి ఆ పదిరోజులూ వాళ్ళింట్లో ఉండొచ్చు" అంది. వెంటనే వ్రాశాను. తిరుగు టపాలోనే సమాధానం వచ్చింది. కమలే స్వయంగా వ్రాసింది. "తప్పకుండా రా. కాని ఒక్క షరతు. నీతోపాటు మీ ఆవిడనీ తీసుకురావాలి". ఉత్తరం చూడగానే మా ఆవిడ పట్టుపట్టి కూర్చుంది. ***ఆడవాళ్ళకి ఆలోచనా, మగవాళ్ళకి అవకాశం వస్తే ఇక ఆ పనికి విరమించడం అంటూ ఉండదు.*** తప్పనిసరిగా యిద్దరం బయలుదేరాం.

మా ఆవిడని చూడగానే ఆప్యాయంగా రెండు చేతుల్నీ తన చేతుల్లోకి తీసుకుని పలకరించింది కమల.

"ఆయన స్నానం చేస్తున్నారు రండి" అని సామాన్లు అందుకుంది. ఒక క్షణంలో ఇద్దరికీ కాఫీ అందించింది. నా పక్కకి వచ్చి "మంచి పిల్లనే చేసుకున్నావే దొంగా" అంది సీత వినకుండా. నాకంతా ఉక్కిరి బిక్కిరిగా ఉంది.

మరో క్షణంలో రాఘవేంద్రరావు వచ్చాడు. ఆయన్ని చూసి పదహారేళ్ళయింది. వెంటనే పోల్చుకోలేకపోయాను. జుత్తు దాదాపు ఊడి బట్టతల అయిపోయింది. పెదవులు మరీ దళసరిగా కనిపిస్తున్నాయి.

అన్నిటికన్నా కళ్ళు ఎర్రగా తెలుస్తున్నాయి.

నన్నూ అతను పోల్చుకోలేకపోయాడు.

"బాబీ అండీ మన పెళ్ళికి పదేళ్ళవాడు" అని మా ఆవిడవేపు తిరిగి "మీ ఆయన చాలా గడుసువాడమ్మా. ఆ రోజుల్లోనే నన్ను పెళ్ళి చేసుకోమని వెంటబడేవాడు" గుక్క తిప్పుకోకుండా నవ్వింది.

సీత సిగ్గుపడింది. నా ముఖం ఎర్రనయింది. రాఘవేంద్రరావుకి ఈ పరిహాసం నచ్చనట్టుంది "నాకు ఆఫీసు వేళయింది" అని నా వేపు తిరిగి "రెస్ట్ తీసుకోండి. రాత్రి మాట్లాడుదాం" అని గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు. ఇంత నవ్వుతున్న కమల పిల్లి అయిపోయింది. మాష్టారి పేము బెత్తం రుచి తెలిసిన విద్యార్థిలాగా అతని వెనక గదిలోకి నడిచింది. అతను వెళ్ళేవరకూ మళ్ళీ మా వేపు చూడలేదు. మేం మా సామాన్ల గొడవలో పడ్డాం.

మేం వచ్చినందుకు తెచ్చిపెట్టుకున్న ఉత్సాహం తప్పిస్తే, నిత్యజీవితంలో అది లోపించినట్టు ఆ క్షణంలో పసిగట్టాను. కమలకేం వయస్సు మించిపోలేదు. కాని జీవిత భారాన్ని మోసిన అలసట కళ్లకింద నీడల్లో తెలిశాయి. మనిషి

నీరసించింది. గాలిపోయిన బెలూనులో మడతల్లాంటివి ముఖం మీద అక్కడక్కడా కనిపించాయి. ఇల్లు చాలా విశాలంగా, చాలా శుభ్రంగా వుంది. కానీ ఎక్కడా పిల్లల అలికిడి లేదు. కమల జీవితంలోనూ, మనస్సులోనూ ఒంటరేనేమో? మేం రావడం ఆవిడకి పెద్ద మార్పులాగా వుంది. మాతోపాటు అన్ని చోట్లకీ వచ్చింది. హుషారుగా అన్నీ చూసింది. అప్పుడు నాకో విషయం అర్థమయింది. మూడేళ్ళయి అక్కడ ఉంటున్నా ఒక్కసారీ ఇవేవి ఆమె చూడలేదని. ఆశ్చర్యం కలిగింది.

ట్రయినింగ్ మరి నాలుగు రోజులకయిపోతుందనగా మధ్య ఆదివారం వచ్చింది. ఆ రోజు తాజ్‌మహల్ చూడాలని అనుకున్నాం. ఆ ఆలోచన వచ్చిందే తడవుగా ఆనందంతో ఉక్కిరిబిక్కిరవుతూ ఏర్పాట్లు చేస్తోంది కమల.

"మీ ఆయన్నీ రమ్మను" అన్నాను.

చెంపపెట్టు తగిలినట్టు తుళ్ళిపడి, అంతలో నవ్వి "ఆయనకి తీరిక ఉండదు, పోనిద్దూ" అంది ముఖం తప్పించుకుని.

బాగుండదని బయలుదేరే ముందురాత్రి నేనే అడిగాను "మీరూ రాకూడదా?" అని.

"నేనూ అంటే కమల వస్తుందా?" అన్నాడు.

ప్రశ్నకి బిత్తరపోయాను.

అంతలో నవ్వి "తాజ్‌మహల్ చరిత్రకి ఒక గుర్తు. నాకేమీ కాదు. నేను కళాకారుడిని కాను. ఐయామ్ నాట్ ఇంట్రెస్టెడ్" అన్నాడు.

ఏ విషయం మీదయినా ఖండితమైన అభిప్రాయాలు కలవాడిగా, తన అభిప్రాయాన్ని ఖండించే హక్కు ఎవరికీ లేదన్నట్టుగా అతనికి విశ్వాసం ఉన్నట్టు ఆ మాటల్లో గ్రహించాను.

విచిత్రం తెల్లవారు ఝూమున లేస్తూనే తను రావడంలేదని చెప్పేసింది కమల. మేమిద్దరం నిర్ఘాంతపోయాం.

"అదేం? అంతలో నీ మనస్సు మారిపోయిందేం" అన్నాను నేను ఆశ్చర్యంగా.

జవాబుగా సీత ముఖం చూసి నవ్వింది కమల.

"నీకేం తెలుస్తుంది బాబూ. నువ్వు మగాడివి. ఆ ప్రశ్న మీ ఆవిడ అడిగిందేమో చూడు" అంది.

"నేను చూడకపోతే ఏం మునిగిపోతుంది. వెళ్ళిరండి" అంది మళ్ళీ.

ఇంత జరిగాక వెళ్ళడంలో ఉత్సాహం చచ్చిపోయినా బయలుదేరాం.

రాత్రికి తిరిగి వచ్చేసరికి పన్నెండు దాటింది. మా పిలుపు వినీవినడంతో కాచుకు కూచున్నట్టు తలుపు తీసింది కమల. మేం లోపలికి రాగానే "ఇష్ నెమ్మదిగా. ఆయన పడుకున్నారు" అని మెల్లిగా మా గదివేపు నడిచింది చెయ్యిపుచ్చుకుని. ఆ గొంతులో భర్తపట్ల భయం, విశ్వాసం చూసి ఆశ్చర్యమేసింది.

అంతా చీకటి

"ప్రయాణం బాగా జరిగిందా?" అంది రహస్యంగా.

"ఊ" అన్నాను.

"పడుకోండి. ఉదయం మాట్లాడుకుందాం" అంది వెనక్కి తిరుగుతూ.

ఆమెలో ఏదో లోపాన్ని హఠాత్తుగా పసిగట్టాను. పొద్దుటి వ్యక్తికీ ఇప్పటి వ్యక్తికీ తేడా కనిపించింది. నిద్రరాక అటూ యిటూ దొర్లుతూంటే బాత్‌రూంలో లైటు వెలిగింది. అప్పటికే సీత వొళ్ళు మరిచి నిద్రపోతోంది. ఎవరిదో ఏడుపూ, బరువుగా ఊపిరీ తెలిసింది.

మెల్లిగా లేచి గది బయటికి వచ్చాను. బాత్‌రూంలోని దీపం చారలో కమలని గుర్తుపట్టాను.

"కమలా!" అన్నాను భయభ్రాంతుడ్నయి.

ఆ కేకకి తలమీద పిడుగు పడ్డట్టయి ఒక్కసారివచ్చి నా నోరు మూసింది. "మెల్లగా మాట్లాడు. ఆయన వొళ్ళు మరిచి నిద్రపోతున్నారు. నువ్వు ఇప్పుడు లేచావేం?" అంది గొంతు మామూలుగా ఉంచాలని ప్రయత్నిస్తూ.

"ఏమిటిది. నుదుటికి రక్తమేమిటి?" అన్నాను.

ఎంతోసేపు మాట్లాడలేదు కమల. "ఎంత బ్రాందీ సీసాలయితే మాత్రం అంత గట్టివి ఎందుకు బాబూ?" అంది.

ఒళ్ళు జలదరించింది నాకు.

"తాగాడా? సీసాతో కొట్టాడా?"

నవ్వింది. "ఏం? కొట్టడానికి అధికారంలేదా భర్తకి ?"

తెల్లబోయాను. "ఎందుకూ?"

"కారణం ఏ ఆడదీ చెప్పదు బాబీ. నువ్వడగకూడదు. ఇప్పుడు లేచావు, లేకపోతే నీకూ దొరికేదాన్ని కాదు. ఎవరితో అనకేం?" అని చెయ్యిపట్టుకుంది.

"చఛ" అన్నాను.

ఆలోచించినకొద్దీ రాఘవేంద్రరావుమీద కసీ, కమల పరిస్థితి మీద జాలీ పెనవేసుకున్నాయి. నేనాలోచిస్తున్నానని కనిపెట్టింది గావును అంది "నువ్వూ మీ ఆవిణ్ణి కొడతావా?"

ఉదాసీనంగా అన్నాను. "నాకు అందం లేదుగా? పెళ్ళాన్ని కొట్టే అర్హతలేదు."

ఆ మాట చెళ్ళున తగిలినట్టుంది. చీకట్లో నిర్ఘాంతపోయి చూసింది.

బయలుదేరేముందు కొత్త చీరతో సీతని సత్కరించింది.

"త్వరగా అబ్బాయిని ఎత్తుకోవాలి సుమా" అని చెవిలో మెల్లిగా అంది. ఆ మాటలో ఎదుటి వ్యక్తికి ఆదేశంకన్నా, తన పరిస్థితిపట్ల అసంతృప్తి తోచి జాలేసింది నాకు.

గుమ్మం దిగబోతూంటే చిన్నపిల్లాడ్నిలాగా వెనక్కి లాగి "మంచిపిల్ల. జాగ్రత్తగా చూసుకో" అంది.

అనుకోకుండా అన్నాను. "మంచిదయితేనేం? అందగత్తెకాదు."

చర్రున కోపం తెచ్చుకొంది. "ఆమె అందానికేం? చిలకలాంటి పిల్ల"

నవ్వు రాలేదు నాకు. "అందం"లో రాజీకి కమల మరో మెట్టు దిగి వచ్చినందుకు ఆశ్చర్యమేసింది.

నాలుగేళ్ళ తర్వాత మళ్ళీ హైదరాబాదులో ఓ స్నేహితుడి పెళ్ళిలో తటస్థపడింది కమల.

నలుగురితో కబుర్లు చెప్పుకుంటూ పెళ్ళి పందిట్లో ఓ మూల చేరిన నన్ను వెదుక్కుంటూ ఓ కుర్రాడు వచ్చాడు. "బాబీ మీరేనా?" అంటూ.

తలూపాను.

"అయితే ఒకావిడ మీతో మాట్లాడాలంటోంది. బయట గేటు దగ్గర నిలబడింది."

నేనాశ్చర్యపోయాను. దగ్గర్లోనే కూర్చున్న మా ఆవిడకి ఆ మాటలు వినిపించినట్లున్నాయి. అప్పుడే అనుమానంతో నావేపు చూస్తోంది.

లేచాను. గేటుని ఆనుకుని కమల నిలబడివుంది. నేనాశ్చర్య పడడం చూసి "ఏం? వింతగా వుందా? నిన్ను చూసి నేనూ ఆశ్చర్యపోయాను" అంది.

"పెళ్ళికొడుకు తండ్రీ, మా ఆయనా ఒకే ఆఫీసులో పనిచేస్తున్నారు. మూడేళ్ళయింది వచ్చి. నువ్వెందుకొచ్చావిక్కడికి?

మనిషిలో ఇదివరకటి ఉత్సాహం లేదు. కానీ ఇదివరకటి ఆప్యాయత ఏమాత్రం తగ్గలేదు. పెద్దమనిషిలాగా, నిండుగా, ప్రేమగా, నిలకడగా మాట్లాడడం అలవాటయింది. ఇది వరకటికంటే బాగా చిక్కింది. కణతల దగ్గర జుత్తు తెల్లబడుతోంది. నేను సూటిగా గమనించడం చూసి

"ఇక్కడే నన్నలా చూస్తు నిలబడితే ఎవరయినా ఏమయినా అనుకుంటారు. మీ ఆవిడని తీసుకుని మా ఇంటికి రాకూడదూ ఒక్కసారి?" అంది.

ఇంటి గుర్తులు చెప్పింది. "రా. చాలా విచిత్రాలు చూపిస్తాను. ఇంక వెళ్ళాలి. అబ్బాయిలేచి ఏడుస్తాడు" నా కళ్ళలో ఆశ్చర్యాన్ని గమనించి నవ్వేసి "అన్నట్టు మావాడిని చూడలేదు కదూ నువ్వు? చూద్దువుగాని" అంది రెండుచేతుల్తో బర్మాముడిలో గులాబిని సరిచేసుకుంటూ.

నా చెయ్యి పట్టుకుని బీచ్‌కి ఆడుతూపాడుతూ నడిచే కమలకీ, నిండయిన పరిపూర్ణత సాధించిన ఈ మాతృమూర్తికీ పోలికలు వెదక ప్రయత్నించేలోగా వెళ్ళిపోయింది. నడిచిపోతూంటే చూస్తూ మనిషిలో ఇంకా ఠీవి పోలేదనుకున్నాను.

మరో ఆదివారం తీరిక చేసుకుని నేనూ మా ఆవిడా కమల ఇంటికి వెళ్ళాం.

ముందు వసారాలో కూర్చున్న వ్యక్తినిగానీ, అతని ముందు ఆడుకుంటున్న మూడేళ్ళ కుర్రాణ్ణికానీ పోల్చుకోలేకపోయాను. కమల లోపల్నుంచి వచ్చి భర్తకి నన్ను గుర్తు చెయ్యబోయేసరికి రాఘవేంద్రరావుని గుర్తుపట్టి నిర్ఘాంతపోయాను. కుడికన్ను దగ్గర్నుంచి చెవివరకూ చీరుకుపోయినట్టు పెద్ద మచ్చ. చూసేటప్పుడు కన్నుకూడా దృష్టి తప్పినట్టనిపిస్తుంది. ఎడమ చెయ్యి సరిగా పని చెయ్యనట్టుంది. వంకర తెలుస్తోంది. శరీరం మరింత బరువయింది. తలమీద ఒక్క వెంట్రుక కూడా లేదు. మనిషి మాటలో ఇది వరకటి సూటిదనం, నిర్భయం లేదు. ఇప్పుడు తరుచు నవ్వుతున్నాడు. జీవితంలో ఓటమివల్లనో, కష్టసుఖాల అవగాహన వల్లనో మెత్తబడ్డాడు. ఇది రాఘవేంద్రరావులో ఊహించలేని పెద్ద మార్పు. తెల్లబోయి కమలవేపు చూస్తే "మాట్లాడకు" అని సంజ్ఞ చేసింది.

రాఘవేంద్రరావు నా ఉద్యోగం విషయాలన్నీ తీరికగా అడిగాడు. తన ప్రమోషన్లు, బదిలీలూ, టూర్‌ల గురించి చెప్పాడు. మాట్లాడుతూ చాలాసేపు కూర్చున్నాను. కమల మా ఆవిడతో గంటపైగా కబుర్లేసుకుంది.

వస్తానని లేచి లోపలికి నడిచాను.

"మీ ఆవిడ ముఖం కడుక్కుంటోంది. దొంగా.. పిల్లలని చెప్పవేం? ఇద్దరటగా?" అంది కమల.

"అవును. మా మామగారి దగ్గర ఉన్నారు" అన్నాను.

కాస్త ఆగి "ఏమిటయింది మీ ఆయనకి?" అన్నాను ఆతృతగా.

"మూడేళ్ళక్రితం కాన్పూరు దగ్గిర జీపు ఆక్సిడెంటయింది. తల పగిలేదే, కొద్దిలో తప్పింది. ఆ తర్వాత నాలుగు నెలలు ఆసుపత్రిలో ఉన్నారు. అప్పుడే ఈ బదిలీ వచ్చింది."

ఎక్కడా అసంతృప్తి, దుఃఖం ఆమె కంఠంలో ధ్వనించలేదు. ఉండబట్టక కసిగా ఓ ప్రశ్న వేశాను. "ఎలా బ్రతుకుతున్నావు ఇటువంటి కురూపితో?"

తెలివి తక్కువ వాడిని క్షమించినట్టు చూసి పకాలున నవ్వింది. "నోర్మూయ్ మీ ఆవిడ వింటుంది. వింటే ఆయనతో బ్రతకడం నిజంగా నాకు ఇష్టంలేదేమోఅనుకుంటుంది కూడాను" అంది.

అంతలో మాట మార్చి "మా బాబుని చూశావా? మధు వీడిపేరు" అంది.

చూశాను. సన్నగా, పీలగా, ఒంట్లో ప్రాణం లేనట్టు నీరసంగా వున్నాడు. పెద్ద జుత్తు, చిన్న నోరు. మూడేళ్ళొచ్చినా మాటలు రాలేదు. ఏమయినా వాడిలో అందం కనిపించలేదు.

ఆమాటే అన్నాను. "మీ ఇద్దరి పోలికా రాలేదు."

పక్కున నవ్వింది. "ఏమయినా ఆయన పోలిక రాలేదు. అదే అదృష్టం"

నేను తెల్లబోతే "అన్నిటికీ అలా అర్థాలు తీయకూడదు. వీడు పుట్టాక నాకేం హద్దులు లేవు" అని ఆప్యాయంగా వాడిని అక్కున చేర్చుకుంది.

ఆలోచిస్తూ మా ఆవిడతో నడిచాను.

చిన్నప్పటి గర్వం, తిరుగుబాటులోకన్నా ఈ దయ, ప్రేమలో ఇంకా అందంగా కనిపించింది కమల. లేక అందం మారలేదేమో. అందాన్ని చూసే దృష్టిలోనేనేమో ఈ మార్పంతా.

రాఘవేంద్రరావులో అందం చెరిగి పోయినా, నా అందాన్ని గురించి ఆమె అభిప్రాయంలో మార్పు తెచ్చుకుంది.

సీతలో "అందం" లేకపోయినా ఆమె స్వభావంలో, బ్రతకడంలో వున్న అందంతో సరిపెట్టుకుంది.

మరి ఆ పసివాడిలో అందం? తండ్రి పోలికలు లేని కారణాన, ఆ గుణాల్ని పుణికిపుచ్చుకోడన్న ఆశలు, అన్నిటికీ మించి తన కొడుకన్న ఆప్యాయతలోని అందమేమో అది.

ఆలోచనలమీద ఆలోచనలు పేరుకుంటున్నాయి.

కళ్ళముందు వృద్ధాప్యం ఆవరించుకుంటున్న స్త్రీమూర్తిని ఊహించుకుంటూ "అందం" తన విశ్వరూపాన్ని కమలలో ప్రదర్శించిందనుకున్నాను.

COMMENTS